

РОЗДІЛ 5 – МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

УДК 37. 052. 42. (075. 8)

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З КЛАСНИМ КОЛЕКТИВОМ, У ЯКОМУ НАВЧАЄТЬСЯ ДИТИНА З ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Першко Г. О., к.пед.н.

Київський університет імені Бориса Грінченка, просп. Тичини, 17, м. Київ, Україна

h.pershko@kubg.edu.ua

У статті розглянуто особливості роботи соціального педагога з класним колективом загальноосвітнього навчального закладу, в якому навчається дитина з особливостями психофізичного розвитку. Подано характеристику індивідуальних особливостей різних груп дітей, які мають порушення психофізичного розвитку.

Ключові слова: соціальний педагог, соціально-педагогічна робота, дитина з особливостями психофізичного розвитку.

СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ РАБОТА С КЛАССНЫМ КОЛЛЕКТИВОМ, В КОТОРОМ УЧИТСЯ РЕБЕНОК С ОСОБЕННОСТЯМИ ПСИХОФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Першко Г. О.

Киевский университет имени Бориса Гринченко, просп. Тычины, 17, г. Киев, Украина

h.pershko@kubg.edu.ua

В статье рассмотрены особенности работы социального педагога с классным коллективом общеобразовательного учебного заведения, в котором обучается ребенок с особенностями психофизического развития. Подана характеристика индивидуальных особенностей различных групп детей, которые имеют нарушения психофизического развития.

Ключевые слова: социальный педагог, социально-педагогическая работа, ребенок с особенностями психофизического развития.

SOCIAL AND PEDAGOGICAL WORK WITH STUDENTS GROUP WHERE THE CHILD WITH SPECIAL NEEDS IS

Pershko G.

Borys Grinchenko Kyiv University, Tichina av., 17, Kyiv, Ukraine

h.pershko@kubg.edu.ua

This article considers the features of social social-pedagogue`s work with students group of general educational institution, where child with special needs study. Its announced the description of the individual characteristics of different groups of children who has psychophysical disabilities. In the article is found that in the integrated environment of educational institution, children with special needs learn how to interact with theis healthy peers, they learn the difficulties of social relations, also they acquire social experience and lose the feeling of isolation, they try to overcome social barriers. In this article is determined that the interaction of children with special needs with other children contributes the cognitive, physical, linguistic, social and emotional development of children with psychophysical disabilities. The article proves that social pedagogue while making socio-pedagogical work with class groups where the child with disabilities study, social pedagogue assesses the features of relations between students in group, predicts development processes taking place in the student group, he determine priorities in directions, forms, methods, social and educational technologies of adequately to the problems in the student`s group, provides establishing interaction between students, gives advices to children, carries out of professional advices in finding solutions to the problematic situation, actively involves a child with special needs to take a part in the life of student`s group, proves the feasibility of compliance with socially relevant norms and rules of behavior of children,

provides conditions for the formation of positive social orientation of students, creates a democratic system of relationships among students in general educational institutions. Also in the article is found that important point of social-pedagogical work with student's group where the child with special needs study is to fix the cooperation. The main methods of promotion the establishment of cooperation of children with special needs and their classmates are: holding discussions / trainings on tolerance to people with disabilities, teaching children to respect mates, encouraging children to cooperation both mutual assistance, studying other children to understand and sympathize them, creating situations of common interaction of children with special needs and other students of the institution, teaching children to seek compromises and solve problems by a discussion, "fixing" the child of another child with peer group.

Key words: social pedagogue, social and pedagogical work, a child with special needs.

На сьогодні в Україні спостерігається чітка динаміка до зростання кількості дітей з особливостями психофізичного розвитку. За даними Міністерства соціальної політики України на 1 січня 2015 року загальна чисельність осіб з інвалідністю становила 2 млн. 568 тис. 532 особи або 6 % у загальній структурі постійного населення країни (42,8 млн. осіб), у тому числі, дітей з інвалідністю – 151 125 осіб. Для успішного входження таких дітей в систему сучасних суспільних відносин здійснюється організація їх навчання і виховання в інтегрованих умовах задля того, щоб діти з особливостями психофізичного розвитку стали повноцінними учасниками соціального життя.

Основними завданнями інтеграції в загальноосвітньому навчальному закладі є виховання дитини з особливостями психофізичного розвитку як самодостатньої особистості, забезпечення її прав на отримання середньої освіти в умовах навчального закладу з комплексним поєднанням корекційно-реабілітаційних заходів, всебічний розвиток індивідуальності дитини шляхом активізації її особистісних ресурсів та наявного адаптаційного потенціалу, формування ціннісних інтересів та потреб, розвиток та формування необхідних трудових навичок.

З огляду на це, соціальний педагог загальноосвітнього навчального закладу має сприяти соціокультурному розвитку дитини з особливостями психофізичного розвитку, надавати допомогу в адаптації до освітнього середовища, налагоджувати дружні взаємовідносини між дітьми у класі.

Тому метою статті є розгляд особливостей організації соціально-педагогічної роботи з класним колективом, у якому навчається дитина з порушеннями в розвитку.

Проблема повноцінного включення дітей з особливостями психофізичного розвитку в суспільство стала предметом дослідження відомих педагогів та психологів, таких, як В. Засенко, Н. Малофєєв, Г. Махортова, Н. Назарова, В. Тарасун, С. Шевченко, Л. Шипіцина, Н. Шматко, М. Ярмаченко тощо.

Процес інтеграції актуалізує науковий та громадський інтереси до навчання дітей з порушеннями розвитку в загальноосвітньому просторі. Питанням інтегрованого навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку в загальноосвітніх навчальних закладах присвячені праці В. Бондаря, Л. Дробот, В. Засенко, Т. Ілляшенко, А. Колупаєвої, Т. Сак, В. Синьова, Т. Скрипник, Н. Стадненко, О. Таранченко, В. Тарасун тощо.

Результати спостережень Г. Алфєрової, І. Гілевич, В. Гудоніс, В. Сводіної, Н. Шматко свідчать, що здорові діти приймають нетипових дітей як рівних партнерів, які потребують допомоги, що сприяє гуманізації інтерперсональних взаємовідносин. Переважно учні загальноосвітніх навчальних закладів ставляться позитивно до появи дитини з обмеженими можливостями в стінах закладу, готові прийняти її як рівну (особливо це стосується дітей з відхиленнями у розвитку сенсорних та рухових функцій). Позитивне відношення звичайних дітей до дітей з відхиленнями розвитку необхідно всебічно підтримувати і стимулювати. Відносини взаємодопомоги, підтримки в змішаних колективах учнів мають стати повсякденними і типовими.

Психолог Г. Трошин стверджує, що обмеження психофізичних можливостей є не тільки кількісним фактором. Це системна зміна всієї особистості загалом. Дитина з обмеженими можливостями – це “інша” дитина, “інша” людина, не така, як усі, яка має точку зору, відмінну від думки інших людей, яка потребує часто зовсім інших, ніж зазвичай, умов життя, соціалізації, освіти для того, щоб компенсувати і коригувати наявні обмеження здоров’я і життєдіяльності. Порушення розвитку мають сприйматись “не як явище виключене, засуджене, недоступне впливу, а лише як відхилення від нормального перебігу розвитку” [7, с. 67].

Ми поділяємо позицію І. Тараненко, що навчання у звичайних школах дітей з особливостями психофізичного розвитку, з одного боку, допомагає їм адаптуватися до нормальних життєвих ситуацій, інтегруватися в загальний соціум, позбутися почуття ізольованості, відчуження, сприяє зникненню соціальних бар’єрів та сегрегації, з іншого боку – це вчить інших дітей спілкуватися та працювати разом, формує в них почуття відповідальності за товаришів, які потребують допомоги, емпатії, співчуття [6, с. 37-38].

Взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами та мотивують їх до розвитку та цілеспрямованого використання нових знань і вмінь. Взаємодія між учнями з особливими освітніми потребами та іншими дітьми в інклюзивних класах сприяє налагодженню між ними дружніх стосунків. Завдяки такій взаємодії діти вчаться природно сприймати й толерантно ставитись до людських відмінностей, вони стають більш чуйними, готовими до взаємодопомоги [2].

На думку авторів Н. Слободянюк, Н. Софій, Ю. Найди, необхідно залучати дитину з особливими потребами до всіх видів діяльності (освітньої та позакласної). Водночас необхідно сформувати в однокласників ставлення до неї як до рівної і як до людини, якій буває потрібна допомога та підтримка [5].

Отже, дітям з особливостями психофізичного розвитку, які навчаються в загальноосвітньому навчальному закладі, необхідно забезпечити оптимальні умови для розвитку шляхом врахування “якості життя”, що відображає такі основні аспекти їх життєдіяльності: фізичний (рівень фізичної активності дитини, рухливість), психологічний (емоційний стан, психологічні проблеми), соціальний (спілкування, взаємовідносини з однолітками, вчителями, соціальний статус).

Соціальному педагогу в інтегрованому навчальному закладі необхідно здійснювати професійну діяльність диференційовано з урахуванням психофізичного стану, індивідуальних особливостей і можливостей дітей з порушеннями розвитку. Саме тому більш детально розглянемо характеристику індивідуальних особливостей різних груп дітей, які мають порушення психофізичного розвитку.

У дитини з порушеннями опорно-рухового апарату може спостерігатися часткова обмеженість у довільних рухах, виникати неспроможність повною мірою контролювати координацію рухів і м’язову силу, можуть з’являтися м’язові напруження (спазми), інколи такій дитині притаманна сором’язливість та вразливість. Дитина з порушеннями опорно-рухового апарату може мати деякі труднощі у сприйнятті форми, у співвідношенні в просторі об’ємних і плоских величин, у засвоєнні письма, читання, рахування; така дитина не відразу йде на контакт з незнайомими людьми, адаптується до нових умов поступово, а також може потребувати використання різноманітних допоміжних засобів: інвалідних візків, милиць, тростинок чи “ходунків”.

У дитини з порушеннями інтелектуального розвитку може спостерігатися деяка обмеженість знань та уявлень про навколишній світ, несформованість повною мірою мислительних операцій, деякі розлади уваги, пам’яті, сенсомоторних процесів, пізнавальної активності,

може бути дещо збіднений словниковий запас, аграматичне висловлювання. У такої дитини спостерігається наявність певних проблем із логічним мисленням, запам'ятовуванням, відбувається повільне засвоєння нової інформації та опанування соціальних норм, іноді спостерігається стомлюваність, байдужість, емоційна нестійкість, проте притаманна спроможність цілеспрямовано працювати, здатність навчатись та самообслуговувати себе.

Дитині з емоційно-вольовими порушеннями властива наявність деяких труднощів абстрактного мислення, незначні порушення уваги та пам'яті, недостатня реакція на зорові та слухові подразники, нестандартна реакція на сенсорну інформацію, наприклад: голосний шум, світло, певні продукти, тканини, речі. У такої дитини може відзначатися емоційна інфантильність, одноманітність гри, виражена відстороненість від зовнішнього світу, занурювання у світ внутрішніх хворобливих переживань і фантазій, страх усього нового. Також у дитини з емоційно-вольовими порушеннями може спостерігатися слабкість контактів з оточуючими, дефіцит потреби у спілкуванні.

У дитини з порушеннями мови може відзначатися незначне порушення пам'яті, уваги, фонемного слуху, деякі труднощі при опануванні грамоти, порушення читання, не зовсім правильне розуміння зверненої мови, недорозвинення зв'язного мовлення, порушення узгодження слів у реченні, запізнення появи фразової мови, спотворення вимови окремих або декількох звуків, наявність невеликої кількості перекручених слів, неправильність у вживанні прийменників, наявність деяких специфічних помилок при письмі. Інколи такої дитині притаманна стомлюваність, але спостерігається прагнення до засвоєння програмного матеріалу.

Для дитини з порушеннями слуху може бути характерним незначне порушення пізнавальних процесів, словесно-логічного, понятійного мислення, деяке утруднення розрізняти і сприймати мовний вислів на слух в звичайній життєвій ситуації, оволодіння зв'язним мовленням, невеликі проблеми у засвоєнні навичок вживання слів з префіксами і суфіксами, словосполучень, особливо складносурядних і складнопідрядних речень, недостатня сформованість діалогічного мовлення. У такої дитини можлива наявність порушення дрібної моторики (рухів пальців, артикуляційного апарата), відчуття складності у розрізненні близьких і далеких шумів, невеликі труднощі концентрації уваги, запам'ятовування, пригадування, проте спостерігається швидке засвоєння соціального досвіду, активність у налагодженні контактів з оточуючими.

Зниження пізнавальних процесів (узагальнення, систематизація, класифікація тощо) може спостерігатися у дитини з порушеннями зору. Такої дитині притаманне порушення окорухової функції, бінокулярного і стереоскопічного зору, функцій розрізнення кольорів, форм, величини, недостатній рівень сформованості зорово-просторових уявлень. Проте проявляється значна активність, упевненість у собі, працелюбність, потреба у спілкуванні з однолітками, а також швидке формування соціальних навичок поведінки.

У дитини з комплексними порушеннями психофізичного розвитку може проявлятися незначне відставання у розвитку пізнавальних психічних процесів (сприйняття, наочного мислення, образної пам'яті, мовлення, емоційно-вольової сфери), можливі деякі труднощі в координації рухів власного тіла, у фіксації уваги, погляду на певних предметах, наявність недостатнього словникового запасу слів, незначні порушення письма, читання і лічби, знижений темп роботи та працездатності. Поведінка такої дитини відзначається одноманітністю дій, можуть бути не повною мірою сформовані навички спілкування, відсутність підвищеної активності, інколи спостерігається наявність проявів імпульсивності, гіперактивності, проте становлення міжособистісних відносин з дітьми, дорослими відбувається без істотних труднощів.

Варто зауважити, що до групи дітей з особливостями психофізичного розвитку належать діти з психоневрологічними захворюваннями. Це соматично ослаблені діти, хворі на сколіоз, на цукровий діабет, з малими і неактивними (фаза згасання) формами туберкульозу, тобто

такі, що перенесли важкі та тривалі захворювання або мають хронічні неспецифічні захворювання органів дихання, кровотворення, травлення, ендокринної системи, вивідної системи тощо. Ці діти часто мають підвищену стомлюваність і знижену працездатність, що неминуче зменшує ефективність їх навчання в загальноосвітньому навчальному закладі. Спектр хронічних соматичних захворювань у таких дітей надто широкий.

Знання специфічних особливостей та поведінкових проявів дітей, які мають порушення розвитку, допомагають соціальним педагогам визначати та максимально використовувати резерви психофізичного розвитку школярів, ефективно здійснювати їхню соціально-педагогічну підтримку, оптимально визначати зміст індивідуального підходу, повною мірою використовувати їх потенційні можливості, розкривати творчі здібності, забезпечувати інтереси та потреби в інтегрованому середовищі загальноосвітнього навчального закладу.

Здійснюючи соціально-педагогічну роботу з класним колективом, у якому навчається дитина з порушеннями в розвитку соціальний педагог:

- оцінює особливості розвитку відносин між учнями класного колективу;
- прогнозує розвиток подій, процесів, які відбуваються в учнівському колективі;
- виробляє певні моделі соціальної поведінки дітей;
- визначає пріоритети у напрямках, формах, методах, соціально-педагогічних технологіях адекватно до проблеми в учнівському колективі;
- забезпечує налагодження взаємодії між учнями;
- надає рекомендації (поради) дітям;
- здійснює професійну консультативну соціально-педагогічну допомогу в пошуку подолання проблемної ситуації;
- активно залучає дитину з особливостями психофізичного розвитку до участі в житті класного колективу;
- переконує в доцільності дотримання соціально значимих норм та правил поведінки дітей;
- забезпечує умови для формування соціально позитивної спрямованості учнів;
- формує демократичну систему взаємостосунків серед учнів загальноосвітнього закладу.

Важливим напрямом соціально-педагогічної роботи з класним колективом, у якому навчається дитина з особливостями психофізичного розвитку є налагодження взаємодії. Основними способами сприяння налагодження взаємодії дітей, які мають особливості психофізичного розвитку, з однокласниками є:

- проведення бесід/тренінгів щодо толерантного ставлення до людей з обмеженими можливостями;
- навчання дітей з повагою ставитися до товаришів;
- заохочення дітей до співробітництва і взаємної допомоги;
- навчання дітей розуміти інших і співчувати їм;
- створення ситуацій спільної взаємодії дітей з особливостями психофізичного розвитку та інших учнів закладу;
- навчання дітей шукати компроміси і долати проблеми шляхом обговорення;
- “закріплення” за дитиною іншої дитини з групи однолітків.

Цілком закономірно, що вихованню толерантного ставлення до людей з порушеннями розвитку приділяється більше часу в роботі соціального педагога з учнями з типовим розвитком, адже в процесі такої роботи звичайні однолітки вчаться цінувати гідність,

розуміти проблеми та можливості, милосердно, гуманно ставитися до особливостей дитини, яка має порушення в розвитку.

Окрім сім'ї, яка є найближчим мікросоціальним оточенням дитини, важливу роль у формуванні її світогляду відіграє також колектив однолітків. В інтегрованому середовищі загальноосвітнього навчального закладу діти з особливостями психофізичного розвитку навчаються взаємодіяти зі здоровими ровесниками, пізнають складності соціальних відносин, набувають соціального досвіду тощо.

Соціальний педагог має допомагати дітям з особливостями психофізичного розвитку усвідомити свою індивідуальність і особливість, розкрити внутрішній потенціал, а в колективі забезпечити доброзичливе ставлення, взаємотерпимість, взаєморозуміння для того, щоб толерантність стала нормою поведінки та взаємоповаги серед учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власова Т. А. О детях с отклонениями в развитии / Т. А. Власова, М. С. Певзнер. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Просвещение, 1973. – 175 с.
2. Ворон М. Інклюзивна освіта: українські реалії : підручник для директора [Електронний ресурс] / М. Ворон, Ю. Кавун. – Режим доступу : <http://www.ostriv.in.ua/index>.
3. Дети с ограниченными возможностями: проблемы и инновационные тенденции в обучении и воспитании / сост. Н. Д. Соколова, Л. В. Калининкова. – М. : ООО “Аспект”, 2005. – 448 с.
4. Колупаева А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія / Колупаева А. А. ; М-во освіти і науки України ; Інститут спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук України. – К. : Самміт-Книга, 2009. – 272 с.
5. Слободянюк Н. Г. Пристосування шкільних приміщень до потреб дітей з особливостями психофізичного розвитку / Н. Г. Слободянюк, Н. З. Софій, Ю. М. Найда // Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаева, Ю. М. Найда, Н. З. Софій та ін. ; за заг. ред. Л. І. Даниленко. – К. : [б. в.], 2007. – С. 44–49.
6. Тараненко І. Розвиток життєвої компетентності та соціальної інтеграції: досвід європейських країн / І. Тараненко // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство : наук.-метод. зб. / [ред. кол. Н. Софій, І. Єрмаков]. – К. : Контекст, 2000. – С. 37–40.
7. Трошин Г. Я. Антропологические основы воспитания. Сравнительная психология нормальных и ненормальных детей : в 2-х т. / Трошин Г. Я. – СПб. : [б. и.], 1915. – Т. 2. – 956 с.

REFERENCES

1. Vlasova T. A. Pro ditey z vidkhylennyamy u rozvytku / T. A. Vlasova, M. S. Pevzner. - 2-e yzd, uspr .. i dop. - M. : Prosveshchentye, 1973. - 175 p.
2. Voron M. Inklyuzivna osvita: ukrayins'ki realiyi: pidruchnyk dlya dyrektora [Elektronnyy resurs] / M. Voron, Yu. Kavun. - Rezhym dostupu: <http://www.ostriv.in.ua/index>.
3. Dity z obmezhenymy mozhlyvostyamy: problemy ta innovatsiyni tendentsiyi u navchanni ta vykhovanni / uklad. N. D. Sokolova, L. V. Kalynnykova. M. : TOV "Aspekt", 2005. - 448 p.
4. Kolupayeva A. A. Inklyuzivna osvita: realiyi ta perspektyvy: monohrafiya / Kolupayeva A. A. ; M-vo osvity u nauky Ukrayiny; Instytut spetsial'noyi pedahohiky Natsyonal'noy akademyyu pedahohichnykh nauk Ukrayiny. - K. : Sammit-Knyha, 2009. – 272 p.

5. Slobodyanyuk N. H. Pristosuvannya shkil'nykh prymishchen' do potreb ditey z osoblyvymy psikhofizichnoho rozvytku / N. H. Slobodyanyuk, N. Z. Sofiy, Yu. M. Nayda // Inklyuzivna shkola: Osoblyvosti orhanyzatsyy ta upravlinnya: navch.-metod. posib. / A. A. Kolupayeva, Yu. M. Nayda, N. Z. Sofiy ta in. ; za zah. red. L. I. Danylenko. – K. : [B. v], 2007. – P. 44-49.
6. Taranenko I. Rozvytok zhittyevoyi kompetentnosti ta sotsial'noyi intehratsiyi: dosvid yevropeys'kikh stran / I. Taranenko // Kroky do kompetentnosti ta intehratsiyi v suspil'stvo: nauk.-metod. zb. / [Red. kol. N. Sofiy, I. Yermakov]. – K. : Kontekst, 2000. – P. 37-40.
7. Troshyn H. Ya. Antropolohichni osnovy vykhovannya. Porivnyal'na psykhohihiya normal'nykh i nenormal'nykh ditey: v 2-kh t. / Troshyn H. Ya. - SPb. : [B. i], 1915. – T. 2. – 956 p.

УДК 37.015.31;339.137;378.14

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ» У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ

Яценко В. В.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, провулок Руставелі, 7, м. Харків, Україна

Важливою проблемою постає на сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти запровадження розробки змісту навчальних програм професійної освіти вчителів на основі компетентнісного підходу замість традиційного когнітивного підходу. Опитування вчителів шкіл, методистів, викладачів педагогічних ВНЗ, студентів, практичне спостереження за уроками вказують на необхідність широкої інтеграції між циклами соціально-економічної, гуманітарної, психолого-педагогічної, техніко-технологічної та науково-дослідницької підготовки, відсутність або низький рівень якої призводить до необгрунтованого зменшення міжпредметних зв'язків на практиці.

У навчальному курсі економічної теорії, висвітлено окремі питання сутності економічних процесів та їх зв'язки з трудовою та професійною діяльністю людини. Але деякі питання мають дублювання у різних предметах, а певні елементи економічної компетентності недостатньо висвітлені у змісті навчальних програм.

Ключові слова: компетентність, економічна компетентність, проблеми, міжпредметні зв'язки.

АНАЛІЗ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ВО ВРЕМЯ ИЗУЧЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ «ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ТЕОРИЯ» У СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗОВ

Яценко В. В.

*Коммунальное учреждение «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия»
Харьковского областного совета, пер. Руставелли, 7, г. Харьков, Украина*

Важной проблемой является на современном этапе развития высшего педагогического образования введение разработке содержания учебных программ профессионального образования учителей на основе компетентностного подхода вместо традиционного когнитивного подхода. Опрос учителей школ, методистов, преподавателей педагогических вузов, студентов, практическое наблюдение за уроками указывают на необходимость широкой интеграции между циклами социально-экономической, гуманитарной, психолого-педагогической, технико-технологической и научно-исследовательской подготовки, отсутствие или низкий уровень которой приводит к необоснованному уменьшению межпредметных связей на практике.

В учебном курсе экономической теории освещены отдельные вопросы роли экономических процессов и их связи с трудовой и профессиональной деятельностью человека. Но некоторые вопросы имеют дублирование в разных предметах, а определенные элементы экономической компетентности недостаточно освещены в содержании учебных программ.

Ключевые слова: компетентность, экономическая компетентность, проблемы, межпредметные связи.